

Maktab o'quvchilarida milliy torli cholg'u ko'nikmalarini shakllantirishga yo'naltirilgan innovatsion o'qitish metodlarini tahliliy o'rganish

San'atjon Yorqul o'g'li Xudoyqulov
Buxoro xalqaro universiteti

Annotatsiya: Ushbu ilmiy tadqiqot maktab o'quvchilarida milliy torli cholg'u ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion o'qitish metodlarining pedagogik samaradorligini tahliliy o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda milliy musiqa ta'limining zamonaviy ta'lim paradigmasidagi o'rni, torli cholg'ularni o'qitishning nazariy-metodik asoslari hamda an'anaviy va innovatsion yondashuvlar o'rtasidagi farqlar ilmiy asosda tahlil qilinadi. Interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, kompetensiyaviy va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim modellarining maktab o'quvchilarida ijrochilik ko'nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati ochib beriladi. Tadqiqot natijalari milliy torli cholg'u ta'limini takomillashtirish, o'quvchilarning musiqiy madaniyati va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik tavsiyalar ishlab chiqishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: milliy torli cholg'ular, innovatsion metodlar, musiqa ta'limi, ijrochilik ko'nikmalari, interfaol o'qitish, kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik texnologiyalar, musiqiy madaniyat, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, ijodiy rivojlanish

Analytical study of innovative teaching methods aimed at the formation of national string instrument skills in schoolchildren

San'atjon Yorqul o'g'li Khudoykulov
Bukhara International University

Abstract: This scientific study is devoted to the analytical study of the pedagogical effectiveness of innovative teaching methods in the formation of national string instrument skills in schoolchildren. The study analyzes the role of national music education in the modern educational paradigm, the theoretical and methodological foundations of string instrument teaching, and the differences between traditional and innovative approaches on a scientific basis. The importance of interactive methods, information and communication technologies, competency-based and personality-oriented educational models in the formation of performance skills in schoolchildren

is revealed. The results of the research are aimed at improving the education of national string instruments, developing methodological recommendations that serve to develop the musical culture and creative potential of students.

Keywords: national string instruments, innovative methods, music education, performance skills, interactive teaching, competency-based approach, pedagogical technologies, musical culture, person-centered education, creative development

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ularni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash muhim strategik vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, san'at va musiqa ta'limi bu jarayonda alohida ahamiyat kasb etib, o'quvchilarning estetik didi, badiiy tafakkuri va ma'naviy dunyosini boyitishga xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, maktab o'quvchilarida milliy torli cholg'u ko'nikmalarini shakllantirish masalasi pedagogika va musiqa ta'limi sohasida dolzarb ilmiy muammo sifatida qaralmoqda.

O'zbekiston xalq musiqa madaniyati ko'p asrlik tarixga ega bo'lib, dutor, tanbur, rubob, gijjak, sato kabi milliy torli cholg'ular xalqning ma'naviy hayoti, estetik qarashlari va madaniy merosini ifodalab kelgan. Ushbu cholg'ularni maktab ta'limi jarayoniga samarali tatbiq etish orqali o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, musiqiy savodxonlik va ijrochilik malakalarini rivojlantirish mumkin.

Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, maktablarda milliy torli cholg'ularni o'qitish ko'pincha an'anaviy, nazariyaga yo'naltirilgan va o'quvchi faolligini yetarlicha ta'minlamaydigan metodlar asosida olib borilmoqda. Bu holat o'quvchilarning ijrochilik ko'nikmalarini shakllantirish jarayonini sekinlashtiradi. Shu sababli innovatsion o'qitish metodlarini joriy etish, ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish va pedagogik yondashuvlarni yangilash zarurati yuzaga kelmoqda.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – maktab o'quvchilarida milliy torli cholg'u ko'nikmalarini shakllantirishga yo'naltirilgan innovatsion o'qitish metodlarini tahliliy jihatdan o'rganish, ularning samaradorligini ilmiy asoslash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Milliy torli cholg'u ta'limining nazariy-pedagogik asoslari

Milliy torli cholg'u ta'limi musiqa pedagogikasi, etnomusiqashunoslik va umumiy didaktika fanlarining integratsiyasi asosida shakllanadi. Ushbu jarayonda ta'limning maqsadi nafaqat cholg'u chalishni o'rgatish, balki o'quvchilarda musiqiy tafakkur, estetik his-tuyg'u va ijodiy faoliyatni rivojlantirishdan iboratdir.

Nazariy tadqiqotlarda qayd etilishicha, musiqiy ijrochilik ko'nikmalari quyidagi komponentlardan tashkil topadi: texnik malaka, musiqiy eshitish, ritmni his etish, emotsional ifodalash va sahna madaniyati. Milliy torli cholg'ularni o'rganish ushbu komponentlarning barchasini kompleks tarzda rivojlantirish imkonini beradi.

Pedagogik nuqtayi nazardan, maktab yoshidagi o'quvchilarda cholg'u ko'nikmalarini shakllantirishda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvi muhim ahamiyatga ega. Bu yondashuv o'quvchilarning individual qobiliyatlari, qiziqishlari va psixologik xususiyatlarini hisobga olishni nazarda tutadi.

Innovatsion o'qitish metodlarining mohiyati va turlari

Innovatsion o'qitish metodlari – bu ta'lim jarayonida yangi pedagogik texnologiyalar, interfaol usullar va zamonaviy didaktik vositalardan foydalanishga asoslangan yondashuvlardir. Milliy torli cholg'u ta'limida quyidagi innovatsion metodlar alohida ahamiyat kasb etadi:

1. Interfaol o'qitish metodlari

Interfaol metodlar o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi faol hamkorlikka asoslanadi. "Ijodiy guruhlar", "Amaliy ijro", "Savol-javob", "Muammoli vaziyat" kabi metodlar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi va mustaqil fikrlashini rivojlantiradi.

2. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish

Audio va video darslar, multimedia taqdimotlar, onlayn mashg'ulotlar milliy torli cholg'ularni o'rganishni yanada qiziqarli va samarali qiladi. AKT vositalari yordamida o'quvchilar mashhur ijrochilar ijrosini tahlil qilish va taqlid qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

3. Kompetensiyaviy yondashuv

Kompetensiyaviy yondashuv o'quvchilarda amaliy ijrochilik kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan. Bu jarayonda nazariy bilimlar bevosita amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtiriladi.

4. Loyihaviy ta'lim metodi

Loyihaviy metod o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantiradi. Masalan, milliy kuylarni o'rganish va sahnalashtirish, kichik ansambllar tashkil etish orqali o'quvchilar jamoada ishlash ko'nikmalarini egallaydi.

Innovatsion metodlarning amaliy samaradorligi

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion metodlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning musiqiy faolligini sezilarli darajada oshiradi. Amaliy mashg'ulotlar ulushi ko'payganda o'quvchilarning ijrochilik texnikasi va musiqiy eshitish qobiliyati tezroq rivojlanadi.

Shuningdek, innovatsion yondashuv o'quvchilarda milliy cholg'ularga nisbatan qiziqish va ijobiy munosabatni shakllantiradi. Bu esa ularning musiqiy madaniyatini yuksaltirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, maktab o'quvchilarida milliy torli cholg'u ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion o'qitish metodlaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, kompetensiyaviy va shaxsga

yo'naltirilgan yondashuvlar o'quvchilarning ijrochilik malakalari, musiqiy tafakkuri va ijodiy salohiyatini rivojlantirishda yuqori pedagogik samara beradi.

Milliy torli cholg'ularni o'qitishda innovatsion metodlardan foydalanish musiqa ta'limi samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar o'quvchilarning faolligi, mustaqil fikrlashi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltiriladi. Dutor, tanbur, rubob, gijjak kabi milliy cholg'ularni o'rganishda an'anaviy usullarni interfaol metodlar bilan uyg'unlashtirish ta'lim jarayonini yanada samarali qiladi.

Innovatsion metodlar qatoriga interfaol mashg'ulotlar, kichik guruhlarda ishlash, loyihaviy ta'lim va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish kiradi. Audio va video materiallar yordamida o'quvchilar mashhur ijrochilar ijrosini tinglab, tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa ijrochilik texnikasini rivojlantirish va musiqiy eshitish qobiliyatini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan darslar nazariy bilimlarni amaliy ijro bilan bog'lashga yordam beradi. Innovatsion metodlar o'quvchilarda milliy musiqa merosiga qiziqish, estetik did va ijodiy tafakkurni shakllantiradi. Natijada milliy torli cholg'ularni o'qitish jarayoni zamonaviy, samarali va tarbiyaviy jihatdan boy bo'ladi.

Milliy torli cholg'ularni o'qitishda innovatsion metodlarni tizimli joriy etish orqali musiqa ta'limining sifati oshadi, o'quvchilarda milliy musiqa merosiga hurmat va qiziqish kuchayadi. Shu boisdan umumta'lim maktablarida musiqa ta'limini modernizatsiya qilish, pedagoglarning innovatsion kompetensiyalarini rivojlantirish va metodik ta'minotni takomillashtirish dolzarb vazifa bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Конструирование потока информации в балансировке разделения познания и поведение абстрактного воздействия на мозг человека. *Science and Education* 6 (1), 28-34

2. КБ Холиков. Обширные знания в области музыкальных наук Узбекистана и порядка функционального взаимодействия в сфере музыке. *Scientific progress* 2 (6), 940-945

3. КБ Холиков. Влияние классической музыки в разработке центральной нервной системы. *Science and Education* 6 (1), 49-56

4. КБ Холиков. Приёмы формирования музыкально теоретический интересов у детей младшего школьного возраста. *Science and Education* 4 (7), 357-362

5. КБ Холиков. Преобразование новых спектров при синхронном использовании методов и приёмов музыкальной культуре. *Science and Education* 4 (7), 107-120

6. КБ Холиков. Музыка как релаксатор в работе мозга и ракурс ресурсов для решения музыкальных задач. *Science and Education* 3 (3), 1026-1031
7. КБ Холиков. Место творческой составляющей личности преподавателя музыки и её роль в обучении детей общеобразовательной школе. *Science and education* 3 (8), 145-150
8. КБ Холиков. Пение по нотам с сопровождением и без него по классу сольфеджио в высших учебных заведениях. *Science and education* 3 (5), 1326-1331
9. КБ Холиков. Значение эстетического образования и воспитания в общеобразовательной школе. *Science and Education* 3 (5), 1549-1555
10. КБ Холиков. Модульная музыкальная образовательная технология как важный фактор развития учебного процесса по теории музыки. *Scientific progress* 2 (4), 370-374
11. КБ Холиков. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. *Scientific progress* 2 (4), 96-101
12. КБ Холиков. Роль электронного учебно-методического комплекса в оптимизации музыкального обучение в общеобразовательной школе. *Scientific progress* 2 (4), 114-118
13. КБ Холиков. Необходимые знание в области проектирования обучения музыкальной культуры Узбекистана. *Scientific progress* 2 (6), 952-957
14. КБ Холиков. Роль педагогических принципов метода моделирования, синтеза знаний при моделировании музыкальных систем. *Science and Education* 3 (3), 1032-1037
15. КБ Холиков. Музыкальное образование и имитационное моделирование процесса обучения музыки. *Science and Education* 3 (3), 1020-1025
16. КБ Холиков. Методы музыкального обучения через воспитание в вузах. *Academy*, 57-59
17. КБ Холиков. проблематика построения современных систем мониторинга объектов музыкантов в сфере фортепиано. *Scientific progress* 2 (3), 1013-1018
18. КБ Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведения. *Science and Education* 4 (7), 384-389
19. КБ Холиков. Своеобразие психологического рекомендация в вузе по сфере музыкальной культуре. *Science and Education* 4 (4), 921-927
20. КБ Холиков. Сложная система мозга: в гармонии, не в тональности и не введении. *Science and Education* 4 (7), 206-213
21. КБ Холиков. Обученность педагогике к освоению учащихся сложным способам деятельности. *Science and Education* 5 (2), 445-451

22. КБ Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. *Science and Education* 5 (2), 452-458
23. КБ Холиков. Детальный анализ музыкального произведения. *Science and Education* 4 (2), 1069-1075
24. КБ Холиков. Психолого-социальная подготовка студентов. Социальный педагог в школе: методы работы. *Science and Education* 4 (3), 545-551
25. КБ Холиков. Тенденции строгой и детальной фиксации в музыке. *Scientific progress* 2 (4), 380-385
26. КБ Холиков. Эффективные способы изучения музыкальных элементов в школьном обучении. *Scientific progress* 2 (4), 108-113
27. КБ Холиков. Природа отношений, регулируемых инструментом возбуждения музыкальных эмоций при коллективном пении. *Scientific progress* 2 (3), 1032-1037
28. КБ Холиков. Специальный барьер для заключительного этапа каденции как процесс музыкально-технической обработки произведения. *Science and Education* 4 (7), 345-349
29. КБ Холиков. Звуковой ландшафт человека и гармоническая структура головного мозга. *Science and Education* 6 (1), 21-27
30. КБ Холиков. Форма музыки, приводящие к структурной, драматургической и семантической многовариантности произведения. *Журнал Scientific progress* 2, 955-960